
Riskujeme zdraví českého výzkumu a vývoje

Riskujeme zdraví českého výzkumu a vývoje

PRAVO

1.10.2010, rubrika: STUDIUM, strana: 13, autor: Jiří Zlatuška

Výrazné protesty proti „reformě“ financování výzkumu, vývoje a inovací byly na konci minulého období vyvolány drastickými škrty v rozpočtu Akademie věd.

Chyby této reformy byly fakticky přiznány Fischerovou vládou, když slíbila rozpočet Akademie věd na několik let stabilizovat bez ohledu na to, co vycházelo z takzvaného „kafemlejnků“, což je název, který se vžil jako označení primitivního přidělování finančních prostředků institucím podle bodovacího systému vyvinutého vládou pro výzkum a vývoj.

Pod záminkou podpory zvyšování kvality byl sestaven systém hodnocení různých druhů publikačních a inovačních výstupů, který podle řady domácích kritiků podporoval namísto kvality kvantitu. V oblasti hodnocení vědeckých publikací používal sporné a matematicky negramotné zpracování publikačních dat, ale především přeléval veřejné prostředky na výzkum a vývoj do firem, kde podporoval zlepšovatelství s výstupy, které neprocházejí žádnou skutečnou oponenturou.

Přelití peněz do průmyslových podniků způsobilo zmenšení sumy prostředků, které byly k dispozici pro instituce, kde se dělá základní výzkum a vychovávají nové generace vědců v základním i aplikovaném výzkumu – vysokých škol a Akademie věd. Skutečnost, že rozhoduje především kvantita, postavila proti sobě vysoké školy s mnohem většími počty pracovníků i studentů a Akademii věd, jejíž personální složení odpovídá jedné větší výzkumně orientované **univerzitě**. Početně silnější vysoké školy na sebe začaly strhávat větší množství financí bez ohledu na kvalitu, podprůměrné školy se bez hlasitějších námitek svezly s lepšími.

Moc se koncentrovala

Zastánci „reformy“, zejména drtivá většina členů Topolánkem vedené Rady pro výzkum a vývoj, vážné výhrady ke koncepci celé reformy zlehčovali. Ve dvou letech připomínkových řízení k návrhu zákona i hodnotící metodiky vládní rada podrobně zdůvodněné kritické připomínky opakovaně odmítla a fakticky hodila do koše.

Malá zájmová skupina „reformátorů“ zde opanovala prostor a v důsledku Topolánkova přímého osobního zásahu v Radě pro sebe zabrala i vedení Grantové agentury. Moc se koncentrovala v jejich rukou.

V okamžiku, kdy se v parlamentu za drobný ústupek opozičnímu poslanci v podobě přijetí změny v pracovních poměrech na vysokých školách celá koncepce stvrdila jako zákon, byl tunel na jednu z posledních nezprivatizovaných oblastí veřejného zájmu prakticky hotov.

Domácí kritika začala být umlčována poukazem na to, že finanční škrty vycházejí ze zákona, proto musejí být bez slitování provedeny. Nespokojencům z Akademie věd se začalo naznačovat, že jejich instituce neprodukuje výsledky, které by obstály před domácí konkurencí, a chrání si jen své dobré bydlo.

Je světovým unikátem

Zrcadlo domácím poměrům postavil mezinárodní audit výzkumu a vývoje, který je řešen jako jeden z Evropskou unií financovaných národních projektů. V jeho rámci byla vysoutěžena renomovaná britská společnost Technopolis, která má

rozsáhlé zahraniční zkušenosti s hodnocením výzkumu v různých zemích, disponuje detailní znalostí o řešení hodnocení v rozvinutých zemích světa a má přístup ke skutečně kvalitním zdrojům dat pro bibliometrické analýzy. První hodnotící zpráva, kterou pracovníci Technopolisu představili naší odborné veřejnosti na konferenci v Brně 23. září t.r., ukázala velmi přesvědčivě chyby autorů reformy i oprávněnost zásadních výhrad kritiků: česká reforma je světovým unikátem v tom, jak problematicky interpretovatelná data používá přímo a bez jakéhokoli testování k rozdělování peněz. Nerespektuje zásadní princip velící nedělat změny s velkými meziročními rozdíly, aby systém vědeckých institucí mohl bez velkých ztrát na změněné podmínky reagovat. Kvalitní bibliometrická analýza potvrdila, co bylo známo např. ze žebříčků Scimago – nejkvalitnější produkce vědecké práce pochází z Akademie věd následované **Univerzitou Karlovou** a tyto dvě instituce vedou v každé skupině vědních oborů s výjimkou několika technických, kde je v popředí ČVUT. V počtu publikací se za AV ČR a **UK** dostane Masarykova **univerzita**, pokud přidáme hledisko kvalitativní, pak i **Univerzita Palackého** a Jihočeská **univerzita**.

Zahráváme si s ohněm

Výsledky auditu vystavují mezinárodní potvrzení selhání Topolánkovy reformy. Doporučení ve zprávě datované 14. září 2010 je neúprosné: systém hodnocení, jak byl zaveden, nesmí být dále používán, pokud nechceme riskovat zdravím celého domácího systému výzkumu, vývoje a inovací. Experti z Technopolisu vcelku logicky tvrdí, že je lepší nedělat nic než používat nástroj, který s velkou jistotou jen uškodí. Mělo by se stabilizovat stávající rozdělení prostředků do doby, než bude k dispozici robustnější systém. Nejde tu o konkrétní instituce a jejich zachování, nebo zrušení. Jedná se o celou soustavu institucí, ve kterých se v Česku nové vědecké poznatky produkují, vyučují i zavádějí do aplikačního užití. Kolik dalších varování od nás i z ciziny bude třeba, než vláda skončí s „reformátory“, kteří za tento výsledek mohou?

Výsledky auditu od renomovaných zahraničních expertů vystavují mezinárodní potvrzení selhání české reformy